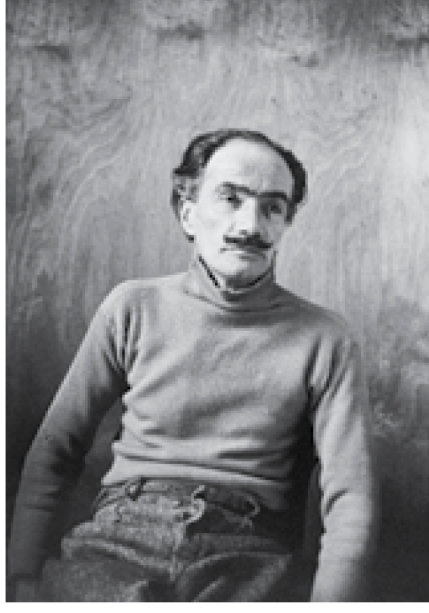

Avni Lifij, *Nijad Sirel*, Platinum Palladium, Print, 21,50 x 17,00 cm.Avni Lifij, *Harika Lifij*, Platinum Palladium, Print, 21,50 x 14,20 cm.Avni Lifij, *Otoportre*, Platinum Palladium, Print, 21,50 x 14,60 cm.Avni Lifij, *İsimsiz*, Platinum Palladium, Print, 15,30 x 21,50 cm.Avni Lifij, *Karacaahmet Mezarlığı*, Platinum Palladium, Print, 14,60 x 21,50 cm.

Fotoğrafçı Avni Lifij

Kerim Suner tarafından kurulan 1851.gallery, **Affedersiniz ama, sanat bir kodak fotoğrafı değildir** adlı açılış sergisiyle 1914 kuşağı ressamlarından Avni Lifij'in fotoğrafçı yönünü merkezine yerleştiriyor.

SEMRA DURSUN

1914 kuşağı ressamlarından Avni Lifij'in fotoğrafa olan merakı ilk kez 2020 yılında Sakıp Sabancı Müzesi'nin gerçekleştirdiği *Avni Lifij. Çağının Yenisi* adlı sanatını ve hayatını derinlemesine inceleyen sergide sunulmuştu. Şimdilerdeyse Kerim Suner tarafından kurulan 1851.gallery'nin Dr. Necmi Sönmez küratörlüğünde gerçekleşen açılış sergisi *Affedersiniz ama, sanat bir kodak fotoğrafı değildir*, Lifij'in fotoğrafçı yönünü ilk kez bu kapsamda ele alıyor. Sanatçının çok az bilinen bu yönünü ortaya seren sergi, bir ressam olarak fotoğrafa nasıl baktığını da anlama fırsatı sunuyor.

Sanatçının kendini ve tanıklığını gösteren tarihi tekniklerle üretilmiş 36 fotoğraf, Avni Lifij'in ailesi olan Sirel ailesi koleksiyonundan... Cam negatiflerle konmuş fotoğraflar çekildikten 100 yıl sonra sergi için platin-paladyum baskı ile üretilmiş... "Avni yaşarken hiçbir zaman için bu fotoğraflar sergilenmemiş," diyen küratör Necmi Sönmez, serginin uzun yıllara dayanan bir hayli ilginç öyküsünü şöyle anlatıyor:

"Ben 1999 yılından beri Avni Lifij ile çok ilgileniyorum. Görünmeyen, bilinmeyen çalışmaları var mıdır diye; onun eserlerinin peşine düştüm. Kendisi çok erken yaşta öldüğü için çok az eseri vardı. Toplam 400'e yakın eserden bahsediyoruz. Ben tüm bu çalışmalarım sırasında Avni Lifij'in dünyasına nereden girebilirim diye düşünüp, araştırma yaparken; onun resim yapmanın dışında fotoğraf da çektiğini gördüm. 1905 yılında İstanbul'a gelen bir arkadaşının fotoğraflarında Avni'nin kendisinin de fotoğraf çektiğini gördüm ve bu çekilen fotoğrafların negatiflerinin peşine düştüm."

Necmi Sönmez, aileye danışarak uzun yıllar bu negatiflerin izini sürüyor. Hatta öyle ki bu izi takip ettiği yıllar içinde ailenin kendisine gösterdiği fotoğraflardan bir de kitap hazırlıyor. Bu yıl içerisinde ise ailenin gözünden kaçmış iki kutu cam negatif Sönmez'e teslim ediliyor. Bu sergideki eserlerin neredeyse tamamını da bu yeni bulunan iki cam negatif kutudan çıkan ve bugüne kadar görülmemiş fotoğraflar oluşturuyor.

"...Çok heyecanlandım ve hemen Kerim'e gösterdim. Fotoğrafların ne olduklarını görelim diye bu cam negatiflerin hızla kontak baskılarını almaya ça-

lıştık. Bunlar yaklaşık 120 yıldan beri görülmemiş, bilinmemiş imgelerdi. Tabii birçok cam negatif yüzyılın tahribatına da uğramıştı... Burada Kerim devreye girdi, o bu cam negatifleri kendisinin geliştirdiği çok özel bir teknikle restore etti."

Dönemin önde gelen tekniği platin-paladyum baskı ile hazırlanan 36 fotoğraf, Kerim Suner'in 1851.studio'nda yürüttüğü 6 aylık incelelikli bir çalışmayla yeniden hayat buluyor.

YENİ BİR DUYARLILIĞIN HABERCİSİ
Bu sergiyle uzun zamandır sanat ortamında konuşulan fotoğraf amaç mı yoksa araç mı konusunu da gündeme getiren Necmi Sönmez, sanatçıyla ilgili şu detayı da paylaşıyor:

"Yaşarken kendi bastığı fotoğraflar dahil, aile albümünde ne kadar fotoğrafı varsa baktım ve bir şey dikkatimi çekti: o kafasında aslında 'ben bunun resmini yapabilir miyim' sorusu olmadan fotoğraf çekiyor ve dolayısıyla fotoğrafı bir desen gibi, bir yağlı boya gibi, bir heykel gibi yani bir araç olarak görüyor. Onun bakma biçiminin bir aracı... Yaygınlaşmasıyla birlikte bir tür belgeselciliğin bir parçası olan fotoğraf; dolayısıyla Avni için de yeni bir duyarlılığın habercisi oluyor."

36 FOTOĞRAFLIK SEÇKİ

Sergideki 36 fotoğraflık seçki Lifij'in 1900'lerde İstanbul'da, ardından 1920'lerde Ankara'da çekmiş fotoğraflardan oluşuyor. Bunlar içerisinde sanatçının kendi gündelik hayatındaki tanıklıklarının yanı sıra kendi kendini resmettiği resimlerinde olduğu gibi; bir tripot ve bir zamanlayıcıyla kendi kendini çektiği portreleri de görmek mümkün. Necmi Sönmez bu portrelerden birini Lifij'in 1906 yılında Paris'e giderken kullandığı pasaportta da gördüğünü anlatıyor.

Avni Lifij, Mustafa Kemal Atatürk ve Latife Hanım tarafından Kurtuluş Savaşı'nın hemen ardından Ankara'ya davet edilmiş. O dönemde çektiği fotoğrafların şimdilerde nerede olduğu bilinmese de sergide Ankara'ya davet edildiği yıllarda bir kız çocuğuyla birlikte kendini çektiği bir fotoğrafı da yer alıyor. Fotoğrafın arkasında ise eşi Harika Hanım'a gönderdiği şu not paylaşıyor:

"Sana söz verdiğim tarihte gelemiyorum. Bu yanımda gördüğün kızcağızın sorununa çözüm bulmam gerekiyor."

Lifij'in ölümünden bir yıl önce çek-

tiği ve daha sonra eşi için resmettiği fotoğrafı da seçkide sunuluyor.

"Bu fotoğrafa çok önem veriyorum çünkü benim en sevdiğim fotoğraflardan bir tanesi... Avni, ölmeden bir yıl önce bu fotoğrafı çekiyor. Ve bu fotoğrafa baskı bir portresini yapıyor. O portresini eşi Harika Hanım'a imzalıyor ama yatağın altına saklıyor... Harika Hanım, o öldükten sonra buluyor bu resmi... Fotoğraftaki duruşu üzerindeki kazağı... Dikkat ederseniz kazağın güve yemiştir kolu... Çok fazla ayrıntının bulunduğu, iyi düşünülmüş bir fotoğraf... Maalesef bu fotoğraftan çektiğimiz bir yıl sonra çok erken yaşta ölüyor. Dolayısıyla onun dünyasına bizi götüren bir fotoğraf bu..."

Necmi Sönmez, aile fotoğraflarının arşivinde önemli bir yeri olduğunu da ekliyor.

"Bu bölüm ise büyük aşkı Harika Hanım ve ailesinin fotoğrafları... Dikkat ederseniz eşini çektiği fotoğraflar döneminin moda fotoğrafları gibi... O kadar aşık ki Harika Hanım'a... Bu aşk sayesinde de sanatı biraz korunabiliyor Avni'nin... Bu da Harika Hanım'ın erkek kardeşi Nijat Sirel. İstanbul Erkek Lisesi'nden Avni'nin öğrencisi ve İstanbul Akademisi'nde de heykel bölümünün ilk mezunlarından... Ben bu sergiyi hazırlarken ve özellikle de bu fotoğrafı gördüğümde ressam fotoğrafçılar diye bir kavram olduğunu düşündüm. Bir ressam fotoğraf çekiyor ve daha sonra çektiği cam negatifin üzerini kazıyor... Bence bu resimsel bir araştırma... Bunu yalnızca bir fotoğrafçı yapamaz."

"Lifij işte henüz yazılmamış olan Türk sanatı tarihindeki bu ayrıcalıklı yerinin altını çiziyor. Çünkü Zeki Faik İzer, Burhan Doğançay başta olmak üzere bizat fotoğrafla uğraşan sanatçılar, gerçekliği sorgulayan çok katmanlı bir görselliği savunmuşlardı. Sergi, bu ressam-fotoğrafçılar kuşağının ilk üyesi ve modernizmin savunucusu olan Avni Lifij'i geniş odaklı bir sorgulamanın ortasına yerleştiriyor," diyor Sönmez. Avni'nin bir ressam duyarlılığı ile çektiği fotoğraflardaki şehir ve insan imgelerindeki derinlikli bakış açısını yineliyor.

Yaşadığı yüzyılın değişim ve dönüşümün bir tanığı olan Avni Lifij, bu tanıklığın fotoğraf yoluyla görsel bir kaydını da tutuyor... Tıpkı dönemin yazarlarının, edebiyatçıların yaptığı gibi...

*"Affedersiniz ama, sanat bir kodak fotoğrafı değildir." sergisi 18 Ocak'a dek 1851.gallery'de ziyaret edilebilir.

1851.GALLERY

Dijital sanat üretim tekniklerinin büyük oranda arttığı günümüzde analog üretime dikkat çeken 1851.gallery, tarihi ve el yapımı tekniklerle fotoğraf üreten sanatçıların çalışmalarına ağırlık verecek.